

PAVEL MORARU

RELATIILE INTERNAȚIONALE

ÎN ANII 1914-1947

editura

militară

Pavel Moraru

**RELATIILE INTERNAȚIONALE
ÎN ANII 1914-1947**

Ediția a doua, revizuită și adăugită

EDITURA MILITARĂ
BUCUREȘTI, 2016

CUPRINS

PREFĂTĂ	11
LISTA ABREVIERILOR	13

CAPITOLUL I

PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ȘI RAPORTURILE INTERSTATALE ÎN ANII 1914-1918	15
---	----

I.1. CAUZELE ȘI PRETEXTUL DECLANȘĂRII RĂZBOIULUI	15
I.2. COMUNITATEA INTERNAȚIONALĂ ÎN TIMPUL CONFLAGRAȚIEI MONDIALE	16
I.3. CELE „14 PUNCTE” ALE PREȘEDINTELUI S.U.A. WOODROW WILSON	20
I.4. IMPACTUL REVOLUȚIEI BOLȘEVICE DIN RUSIA ASUPRA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE	22
I.5. DESTRĂMAREA IMPERIULUI RUS.....	23
I.6. PACEA DE LA BREST – LITOVSK	23
I.7. EVOLUȚIA SITUAȚIEI POLITICE DIN EUROPA DE LA ÎNCHEIEREA PĂCII DE LA BREST-LITOVSK ȘI PÂNĂ LA FINELE PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL	27
I.8. CONTEXTUL POLITICO-MILITAR AL REALIZĂRII ROMÂNIEI MARI	29
I.9. BILANȚUL ȘI CONSECINȚELE RĂZBOIULUI	33
Bibliografia utilizată	34

CAPITOLUL II

RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ÎN PERIOADA INTERBELICĂ (1918-1939)	37
--	----

II.1. EVOLUȚIILE INTERNAȚIONALE DE LA ÎNCHEIEREA PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL ȘI PÂNĂ LA MAREA CRIZĂ ECONOMICĂ MONDIALĂ (1918-1929).....	37
II.1.1. <i>Intervenția militară străină și războiul civil din Rusia (1918-1923)</i>	37
II.1.2. <i>Evoluțiile politice din statele europene limitrofe Rusiei sovietice (Ucraina, Republica Populară Vest-Ucraineană, Bielorusia, Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Războiul polono-lituanian, Războiul sovieto-polonez, România)</i>	40
II.1.3. <i>Extinderea revoluției comuniste în Europa</i>	46
II.1.4. <i>Crearea Internationalei a III-a Comuniste (Komintern)</i>	47
II.1.5. <i>Perspectivele revoluției comuniste în Asia</i>	48
II.1.6. <i>Transcaucazia la finele Primului Război Mondial</i>	49
II.1.7. <i>Războaiele armeano-gruzin, armeano-azer și armeano-turc</i>	49
II.1.8. <i>Conferința de Pace de la Paris (18 ianuarie 1919 – 21 ianuarie 1920)</i>	50
II.1.9. <i>Societatea (Liga) Națiunilor</i>	60
II.1.10. <i>Conferința de la Washington (12 noiembrie 1921 – 6 februarie 1922)</i>	67
II.1.11. <i>Sistemul securității colective</i>	69
II.1.12. <i>Ideologizarea relațiilor internaționale interbelice</i>	70
II.1.13. <i>Privire generală asupra situației internaționale din primii ani de după război</i>	70
II.1.14. <i>Problema refacerii economice a statelor europene</i>	72
II.1.15. <i>Conferința economică de la Genova (10 aprilie – 19 mai 1922) și semnarea acordului sovieto-german de la Rapallo (16 aprilie 1922)</i>	72
II.1.16. <i>Proiectul sovietic al pactului de neagresiune (1922)</i>	74
II.1.17. <i>Proiectul sovietic de „dezarmare proporțională” (1922)</i>	74
II.1.18. <i>ACTIONI revizioniste și revansarde ale statelor nemulțumite de consecințele Primului Război Mondial</i>	75

II.1.19. Conferința de la Lausanne (20 noiembrie 1922 – 24 iulie 1923) și revizuirea tratatului de pace de la Sèvres, semnat cu Turcia	81
II.1.20. Eforturile comunității internaționale pentru consolidarea sistemului securității colective. Acțiunile antirevizioniste ale statelor din centrul și sud-estul Europei. Mica Înțelegere (1920-1921).....	82
II.1.21. Noua Politică Economică din Rusia (N.E.P.).....	85
II.1.22. Acordul de la Kars (13 octombrie 1921)	85
II.1.23. Crearea Republicii Sovietice Federative Transcauzaziene	86
II.1.24. Formarea Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste (U.R.S.S.)	86
II.1.25. Relațiile Rusiei sovietice și a U.R.S.S. cu statele Extremului Orient	87
II.1.26. Raporturile sovieto-germane la începutul anilor '20	88
II.1.27. Dezvoltarea relațiilor externe ale Uniunii Sovietice cu statele europene la mijlocul anilor '20	91
II.1.28. Republika de la Weimar	91
II.1.29. Statul Liber Flaschenhals	93
II.1.30. Problema despăgubirilor de război și ocuparea Renaniei de către Franța	93
II.1.31. Acutizarea „problemei germane”	94
II.1.32. „Planul Dawes”	94
II.1.33. Proiectul de la Geneva din 2 octombrie 1924, privind instituirea arbitrajului internațional	94
II.1.34. Acordurile de la Locarno (15-16 octombrie 1925)	95
II.1.35. Acordul sovieto-german de prietenie și neutralitate (24 aprilie 1926) și intensificarea colaborării militare	96
II.1.36. Încercările de extindere a „procesului Locarno”	97
II.1.37. Tratatele de neagresiune ale U.R.S.S., încheiate în perioada post-Locarno	98
II.1.38. Pactul Briand – Kellogg (27 august 1928)	98
II.1.39. „Planul Young”	101
II.1.40. Franța în anii '20	101
II.1.41. Marea Britanie în anii '20	102
II.1.42. Italia în anii '20	103
II.1.43. Elveția în anii '20-'30	104
II.1.44. Pacifismul european și pan-europeismul	104
II.1.45. Proiectul interbelic al creării unui spațiu unic european	105
II.2. RAPORTURILE INTERNATIONALE DE LA CRIZA ECONOMICĂ MONDIALĂ	
ȘI PÂNĂ LA DECLANȘAREA CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL (1929-1939)	107
II.2.1. Marea criză economică mondială (1929-1933)	107
II.2.2. Conferința de la Londra privind reducerea și limitarea arsenalelor maritime (21 ianuarie – 22 aprilie 1930)	114
II.2.3. Convenția privind definirea agresiunii/agresorului (3-5 iulie 1933)	114
II.2.4. Conferința de la Geneva pentru dezarmare (2 februarie 1932 – 11 iunie 1934)	115
II.2.5. Înțelegerea Balcanică (1934)	118
II.2.6. Tratativele sovieto-americane privind încheierea „Pactului Pacificului” (1933-1937)	119
II.2.7. Conferința de la Londra pe problemele forțelor maritime (9 decembrie 1935 – 25 martie 1936)	120
II.2.8. Germania și începutul crizei sistemului Versailles (1933)	120
II.2.9. Proiectul italian al „pactului celor patru”	121
II.2.10. Reorientarea politiciei externe poloneze	122
II.2.11. Activizarea revanșismului german	122
II.2.12. Aspecte de politică externă ale „Noului curs” al lui Franklin D. Roosevelt	122
II.2.13. Acțiunile de constituire a „Pactului Estic”	123
II.2.14. Accentuarea instabilității politice în statele mici și mijlocii din Europa	123
II.2.15. Eșuarea încheierii „Pactului Estic”	124
II.2.16. Declanșarea agresiunii militare a Italia împotriva Etiopiei	124
II.2.17. Pozițiile franco-britanice de la mijlocul anilor '30, față de politica statelor revizioniste	125
II.2.18. Tratativele britano-germane și britano-sovietice din martie 1935, pentru atragerea Germaniei într-o alianță multilaterală	
II.2.19. Conferința de la Stresa (11-14 aprilie 1935)	125
II.2.20. Semnarea acordurilor bilaterale de ajutor reciproc de către U.R.S.S. cu Franța și Cehoslovacia	125
II.2.21. Acordurile maritime dintre Marea Britanie și Germania	126

II.2.22. Lărgirea frontului acțiunilor militare în războiul italo-etiopian	126
II.2.23. Regruparea statelor europene și reorientarea politicii externe a Italiei	127
II.2.24. Chestiunea strămtorilor Mării Negre. Convenția de la Montreux (20 iulie 1936).....	127
II.2.25. Negocierile sovieto-române privind încheierea pactului de neagresiune	128
II.2.26. Începutul războiului civil din Spania	128
II.2.27. Poziția marilor puteri față de „problema spaniolă” și guvernarea Frontului Popular din Franța	128
II.2.28. Intensificarea ostilităților militare din Spania	129
II.2.29. „Pactul Antikomintern”	130
II.2.30. Potențialul militar al Franței și Marii Britanii	130
II.2.31. Politica Marii Britanii de pacificare a Germaniei	131
II.2.32. Relațiile sovieto-germane după apogeul crizei economice mondiale (anii '30)	131
II.2.33. Interesele britanice și franceze în preajma conflictului mondial.....	132
II.2.34. Viziuni asupra amenințărilor din Asia Răsăriteană la adresa securității internaționale (1937-1939)	132
II.2.35. Sistemul colonial interbelic	133
II.2.36. Poziția dominioanelor britanice față de un posibil război mondial	133
II.2.37. Anexarea (Anschluss-ul) Austriei la Germania.....	134
II.2.38. Poziția marilor puteri față de Anschluss.....	134
II.2.39. „Problema sudetă”	135
II.2.40. Tratativele germano-britanice privind modificarea frontierelor cehoslovace	135
II.2.41. Acordul (cărdășia) de la München (30 septembrie 1938)	136
II.2.42. Problema regiunii Cieszyn Silesia și a Ucrainei Subcarpatice	137
II.2.43. Desființarea Cehoslovaciei (15 martie 1939)	137
II.2.44. Apariția „problemei poloneze” și poziția Franței și a Marii Britanii față de aceasta	138
II.2.45. Declanșarea agresiunii Italiei împotriva Albaniei (7 aprilie 1939)	138
II.2.46. „Pactul de oțel” germano-italian (22 mai 1939)	139
II.2.47. Negocierile tripartite sovieto-franco-britanice de la Moscova (iulie-august 1939)	139
II.3. EVOLUȚIILE POLITICE ȘI SOCIAL-ECONOMICE DIN INDIA, CHINA, JAPONIA, TURCIA, IRAN, AFGANISTAN, STATELE ORIENTULUI APROPIAT ȘI ASIA CENTRALĂ	139
II.3.1. India	139
II.3.1.1. Situația politică și economică	139
II.3.1.2. Lupta de eliberare națională.....	140
II.3.1.3. Impactul crizei economice mondiale asupra Indiei.....	141
II.3.1.4. India în anii '30	142
II.3.2. China	143
II.3.2.1. Situația politică internă din anii '20.....	143
II.3.2.2. Intervenția militară japoneză.....	147
II.3.2.3. Discutarea „problemei chineze” în Societatea Națiunilor.....	148
II.3.2.4. Poziția U.R.S.S. față de „problema chineză”	149
II.3.2.5. „Doctrina Stimson”	149
II.3.2.6. Crearea statului-mariionetă Manciukuo.....	150
II.3.2.7. Influența U.R.S.S. asupra provinciei chineze Xinjiang	150
II.3.2.8. Misiunea „Comisiei Lytton” în China.....	151
II.3.2.9. Retragerea Japoniei din Societatea Națiunilor.....	151
II.3.2.10. Încheierea protocolului sovieto-mongol din anul 1936.....	152
II.3.2.11. Reluarea ostilităților nipono-chineze.....	152
II.3.2.12. Rezoluția Societății Națiunilor referitoare la conflictul nipono-chinez (1937)	154
II.3.2.13. Conferința de la Bruxelles (3-24 noiembrie 1937)	154
II.3.2.14. Poziția statelor occidentale față de situația din China	154
II.3.2.15. Redimensionarea politicii sovietice față de China	155
II.3.2.16. Asistența economică și militară sovietică acordată Chinei	155
II.3.2.17. Conflictul armat din regiunea lacului Hasan	155
II.3.2.18. Conflictul armat de lângă râul Halhin-Gol.....	156
II.3.3. Japonia	156
II.3.3.1. Starea economică	157
II.3.3.2. Accentuarea politicii naționaliste și xenofobe japoneze	157

II.3.3.3. Impactul crizei economice mondiale asupra Japoniei.....	158
II.3.3.4. Radicalizarea vieții politice nipone.....	159
II.3.4. Turcia	159
II.3.4.1. Declanșarea campaniei militare a Greciei împotriva Turciei	160
II.3.4.2. Acțiunile kemaliștilor pentru independență politică a Turciei	160
II.3.4.3. Continuarea campaniei militare grecești împotriva Turciei.....	161
II.3.4.4. Victoria trupelor kemaliste și restabilirea suveranității turcești	161
II.3.4.5. Politica internă și reformele lui Mustafa Kemal de modernizare a Turciei.....	162
II.3.4.6. Politica externă a Turciei kemaliste	164
II.3.5. Iran.....	165
II.3.5.1. Apropierea politică iraniano-britanică de după Primul Război Mondial.....	165
II.3.5.2. Relațiile sovieto-iraniene și crearea Republicii Gilan	166
II.3.5.3. Disputa sovieto-britanică pentru influență în Iran.....	167
II.3.5.4. Politica internă și externă a lui Reza-șah Pahlavi	167
II.3.6. Afganistan	169
II.3.6.1. Politica externă a lui Amanullah Han.....	170
II.3.6.2. Reformele lui Amanullah Han	171
II.3.6.3. Declanșarea acțiunilor armate antiguvernamentale.....	171
II.3.6.4. Guvernarea lui Nadir-șah	172
II.3.7. Orientul Apropiat	173
II.3.7.1. Acutizarea „problemei orientale”	173
II.3.7.2. Problema revenirii evreilor în Palestina.....	174
II.3.7.3. Palestina în anii Primului Război Mondial.....	174
II.3.7.4. Mandatul britanic de administrare a Palestinei	175
II.3.7.5. Răscoala antiotomană a arabilor.....	176
II.3.7.6. Soarta teritoriilor arabe după încheierea Primului Război Mondial (Liban, Siria, Irak, Transiordania, Arabia Saudită, Yemen, Aden, Oman, Kuweit).....	177
II.3.8. Asia Centrală	185
II.3.8.1. Mișcarea basmacilor	186
II.3.8.2. Evoluțiile politice din regiune în anii 1918-1920.....	186
II.3.8.3. Sfârșitul războiului din Buhara	187
II.3.8.4. Transformările sovietice din Asia Centrală	187
II.4. CONTINENTUL AFRICAN ÎNTRE CELE DOUĂ RĂZBOAIE MONDIALE	188
II.4.1. Sistemul colonial din Africa	188
II.4.2. Lupta de eliberare națională a popoarelor africane	189
II.4.3. Politica metropolelor față de coloniile lor din Africa	190
II.4.4. Statele arabe africane (Egipt, Algeria, Tunisia, Maroc și Libia)	191
II.5. STATELE AMERICII LATINE, CANADA, AUSTRALIA și NOUA ZEELANDĂ ÎN PERIOADA INTERBELICĂ	194
II.5.1. America Latină. Privire generală	194
II.5.2. Dezvoltarea economică a statelor latino-americane	195
II.5.3. Politica intervenționistă a S.U.A. față de statele Americii Latine	196
II.5.4. Rezultatele transformărilor etno-culturale din America Latină la începutul secolului XX	198
II.5.5. Particularitățile vieții politice latino-americane	198
II.5.6. Statele Americii Latine în anii Primului Război Mondial	199
II.5.7. Consolidarea pozițiilor S.U.A. în America Latină și tendința statelor latino-americane spre o reală independentă politică.....	200
II.5.8. Stabilirea relațiilor diplomatice între țările Americii Latine și U.R.S.S.	200
II.5.9. Economia latino-americană la finele anilor '20 și în timpul marii crize economice mondiale	201
II.5.10. Impactul crizei economice mondiale asupra sferei politice latino-americane	201
II.5.11. Economia latino-americană în anii '30	202
II.5.12. Revizuirea de către S.U.A. a politicii lor intervenționiste față de statele Americii Latine	203
II.5.13. Canada în Primul Război Mondial și în perioada interbelică.....	204
II.5.14. Evoluțiile interne și politica externă a Australiei în anii Primului Război Mondial și în perioada interbelică	212
II.5.15. Situația internă și politica externă a Noii Zeelande în timpul Primului Război Mondial și în perioada interbelică	220
Bibliografia utilizată	232

CAPITOLUL III

COMUNITATEA INTERNAȚIONALĂ ÎN ANII CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL ȘI PÂNĂ LA CONFERINȚA DE PACE DE LA PARIS (1939-1947)	235
III.1. PREMISELE ȘI CAUZELE DECLANȘĂRII CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL	235
III.2. EVOLUȚIILE POLITICO-MILITARE DIN ANII 1939-1941.....	235
III.2.1. Pactul Molotov-Ribbentrop (23 august 1939) și consecințele aplicării lui	235
III.2.2. Atacul german asupra Poloniei și declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial (1 septembrie 1939)	237
III.2.3. „Războiul straniu” (Sitzkrieg) (3 septembrie 1939 – 10 mai 1940)	237
III.2.4. Războiul sovieto-finlandez (30 noiembrie 1939 – 12 martie 1940).....	238
III.2.5. Campania militară a Germaniei în Europa de Nord și de Vest (martie-iunie 1940).....	239
III.2.6. Elveția în anii celui de-al Doilea Război Mondial	240
III.2.7. Anexarea Basarabiei, nordului Bucovinei și a ținutului Herța de către U.R.S.S. (26 iunie – 3 iulie 1940)	242
III.2.8. Încorporarea Statelor Baltice la U.R.S.S. (28 septembrie 1939 – 5 august 1940)	243
III.2.9. Eșecul Germaniei în bătălia pentru cucerirea Angliei (12 august – 19 octombrie 1940)	244
III.2.10. „Pactul Tripartit” (27 septembrie 1940)	244
III.2.11. Operațiile militare din Africa (1940-1941).....	245
III.2.12. Colaborarea sovieto-germană în anii 1940-1941	245
III.2.13. Războiul din Balcani (28 octombrie 1940 – 22 mai 1941)	247
III.3. EVOLUȚIILE INTERNAȚIONALE DE DUPĂ IZBUCNIREA RĂZBOIULUI GERMANO-SOVIETIC.....	248
III.3.1. Declanșarea războiului germano-sovietic (22 iunie 1941)	248
III.3.2. Participarea României la campania militară a Germaniei împotriva U.R.S.S.	249
III.3.3. Coalitia Națiunilor Unite (Coalitia Antihitleristă). Etapele constituiri	250
III.3.4. Atacul japonez asupra bazei militare americane de la Pearl Harbor (7 decembrie 1941) și extinderea ostilităților în Asia – Pacific	251
III.3.5. Bătălia de lângă Moscova (30 septembrie – 4 decembrie 1941)	252
III.3.6. Ofensiva trupelor germane din anul 1942	252
III.3.7. Colaborarea popoarelor sovietice la lupta Germaniei împotriva U.R.S.S. și perspectivele victoriei Germaniei în războiul germano-sovietic	252
III.4. EVENIMENTELE POLITICO-MILITARE INTERNAȚIONALE DUPĂ PRELUAREA INITIATIVEI STRATEGICE DE CĂTRE COALIȚIA NAȚIUNILOR UNITE	253
III.4.1. Bătălia de la Stalingrad (19 noiembrie 1942 – 2 februarie 1943) și preluarea inițiativăi strategice de către Coalitia Națiunilor Unite	253
III.4.2. Conferința de la Casablanca (14-16 ianuarie 1943).....	254
III.4.3. Dizolvarea Internaționalei a III-a Comuniste	254
III.4.4. Bătălia de la Kursk (5 iulie – 23 august 1943)	255
III.4.5. Prima Conferință de la Quebec (17 – 24 august 1943)	255
III.4.6. Capitularea Italiei (8 septembrie 1943)	255
III.4.7. Conferința de la Moscova (19-30 octombrie 1943)	256
III.4.8. Conferința de la Cairo (22 – 26 noiembrie 1943).....	256
III.4.9. Conferința Interaliată de la Teheran (28 noiembrie – 1 decembrie 1943).....	257
III.4.10. Operațiile militare pe Frontul de Est în anul 1944.....	257
III.4.11. Deschiderea celui de-al doilea front în Europa. Operația „Overlord” (6 iunie – 19 august 1944)	258
III.4.12. Conferința de la Dumbarton Oaks (21 august – 7 octombrie 1944)	258
III.4.13. A doua Conferință de la Quebec (10 – 16 septembrie 1944).....	259
III.4.14. Acordul de procentaj Churchill – Stalin (9 octombrie 1944).....	259
III.4.15. Conferința de la Ialta (4-11 februarie 1945)	260
III.4.16. Operațiile militare din Asia – Pacific în anul 1944.....	261
III.4.17. Operațiile militare de pe fronturile din Europa în anul 1945.....	262
III.4.18. Conferința de la San Francisco (26 aprilie – 26 iunie 1945) pentru înființarea Organizației Națiunilor Unite	262
III.4.19. Accentuarea disensiunilor în tabăra Națiunilor Unite	263
III.4.20. Conferința de la Potsdam (17 iulie – 2 august 1945)	264
III.4.21. Ultimatumul remis Japoniei (26 iulie 1945)	266

<i>III.4.22. Lansarea bombelor atomice americane asupra Japoniei (6 și 9 august 1945)</i>	266
<i>III.4.23. Capitularea Japoniei și încheierea celui de-al Doilea Război Mondial (2 septembrie 1945)</i>	267
III.5. STATELE ASIEI ÎN ANII CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL	
(INDIA, CHINA, JAPONIA, AFGANISTAN, IRAN, TURCIA, PALESTINA, SIRIA, LIBAN)	267
III.6. AFRICA ÎN PERIOADA CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL (EGIPT, ALGERIA, TUNISIA, MAROC, LIBIA).....	281
III.7. AMERICA LATINĂ, CANADA, AUSTRALIA ȘI NOUA ZEELANDĂ	
ÎN TIMPUL CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL	284
<i>III.7.1. Statele Americii Latine.....</i>	284
<i>III.7.2. Canada.....</i>	285
<i>III.7.3. Australia</i>	286
<i>III.7.4. Noua Zeelandă</i>	288
III.8. BILANȚUL ȘI CONSECINȚELE RĂZBOIULUI.....	291
III.9. COMUNITATEA INTERNACIONALĂ DE LA FINELE CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL ȘI PÂNĂ LA DECLANȘAREA „RĂZBOIULUI RECE”. CONFERINȚA DE PACE DE LA PARIS (29 IULIE – 15 OCTOMBRIE 1946).....	293
<i>III.9.1. Premisele declanșării „Războiului rece”</i>	293
<i>III.9.2. „Planul Baruch” și declanșarea cursei înarmărilor nucleare.....</i>	299
<i>III.9.3. Elaborarea tratatelor de pace și lucrările Conferinței de Pace de la Paris (29 iulie – 15 octombrie 1946).....</i>	300
<i>III.9.4. Prevederile tratatelor de pace</i>	302
<i>III.9.5. Tratatul de pace încheiat cu Italia</i>	302
<i>III.9.6. Tratatul de pace încheiat cu România</i>	304
<i>III.9.7. Tratatul de pace încheiat cu Bulgaria</i>	304
<i>III.9.8. Tratatul de pace încheiat cu Ungaria</i>	305
<i>III.9.9. Tratatul de pace încheiat cu Finlanda</i>	305
Bibliografia utilizată	306
BIBLIOGRAFIE RECOMANDATĂ	309